

ارتقای هویت روستاها از طریق ایجاد المان‌ها و نشانه‌ها

حسین دارایی^۱

دانشجوی کارشناس ارشد طراحی شهری، گروه شهرسازی، واحد بیضاء، دانشگاه آزاد اسلامی، بیضاء، ایران

علیرضا عبدالله زاده فرد

استادیار شهرسازی، واحد صفاشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، صفاشهر، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۶/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۳/۲۴

چکیده

هویت هر روستا به آن روستا ویژگی می‌بخشد و باعث تمایز آن از سایر روستاها می‌گردد. روستایی که فاقد هویت باشد از خصیصه‌های روستا بودن فاصله دارد و ساکنان آن به منزله میهمانانی تلقی می‌شوند که احساس خاصی نسبت به آن نداشته و تمایلی به حل مسائل آن نشان نمی‌دهند. امروزه با افزایش جمعیت‌های شهری و مهاجرت افراد از روستا به شهر، هویت روستایی در پاره‌ای از ابهام قرار دارد و در برخی روستاها رو به افول رفته است. از این رو ایجاد المان‌ها می‌کند که به هویت روستایی توجه بیشتری کرد. توجه به فضاهای روستایی از طریق ایجاد المان‌های معنادار می‌تواند کمی در این راه باشد. بنابراین در پژوهش حاضر به بررسی نقش المان‌ها در ارتقا هویت روستایی ساکنان روستای قلات پرداخته شد. پژوهش براساس هدف کاربردی و براساس ماهیت تحلیلی-توصیفی است که براساس طراحی و توزیع تصادفی پرسشنامه به تعداد ۳۴۱ عدد و آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای و کای مربع انجام شد. نتایج نشان داد که دلیل اصلی علاقه ساکنین به روستا و اهمیت ویژه آن در وجود آب و هوایی مناسب است. پارامتر و عنصری که هویت روستای قلات محسوب می‌شود و بسیاری از افراد در داخل و خارج روستا را به خاطر آن می‌شناسند. از طرفی نتایج در رابطه با نقش المان‌های شهری در ارتقا هویت ساکنین روستا در ابعاد مختلف نشان داد که المان‌های نشات گرفته از هریک از ابعاد طبیعی-اکولوژیک (۴/۱۲)، اجتماعی-فرهنگی (۳/۳۵)، اقتصادی (۳/۴۵) و کالبدی-فضایی (۴/۳۱) بر ارتقا هویت ساکنین مؤثر است. اما بیشترین تأثیر را براساس نتایج آزمون خی-دو بعد اجتماعی-فرهنگی دارد.

واژگان کلیدی: هویت، المان، روستا، قلات

مقدمه

روستا چهره نجیب زندگی اجتماعی و مامن نخستین تجارب یکجانشینی در تاریخ حیات بشری است. سادگی روابط افراد جامعه روستایی از یک سو لزوم تلاش همگانی آنان در عرصه تولید از سوی دیگر، موجب ایجاد تفاوت‌های ماهوی میان زندگی و به طبع آن تمایز کالبدی روستاها با شهرها شده است. در این شیوه زیستی، مسکن نه محلی برای زندگی تجملاتی و روابط رسمی؛ بلکه مکانی برای فراغت و رفع خستگی ناشی از ساعت‌ها کار فیزیکی سخت است و مسکن روستایی به همان صفا و سادگی زندگی اهالی روستا است. خانه‌های روستایی به دلیل هم پیوندی با طبیعت مبتنی بر اصول و ارزش‌هایی است که امروزه همزیستی با محیط زیست و توسعه پایدار نامیده می‌شود. هدف آن است که فرهنگ ویژگی‌های روستا را به‌عنوان بخشی از ارزش‌های فرهنگی طبیعی و تاریخی ملی خود، پاسداری نماییم؛ زیرا اولاً بسیاری از ارزش‌های موجود در فرهنگ روستایی تنها در چارچوب ویژگی‌های روستایی قابل حفظ و نگهداری است. ثانیاً روستاها همواره پشتیبان و مکمل حیات شهرها بوده‌اند و به همین دلیل تهدید حیات روستاها خطری بالقوه برای وجود شهرها نیز به شمار می‌آید. ثالثاً حفظ روستاها موجب پایداری در محیط زیست و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و مواهب طبیعی موجود در سرزمین ماست.

مفهوم هویت در ارتباط با شهر و روستا موضوعی است که همواره اندیشمندان نظریات متعددی در رابطه با آن ارائه داده‌اند (معین، ۱۳۷۱، ۵۲۲۸). از دیدگاه لینچ هویت یعنی حدی که یک شخص می‌تواند مکانی را از سایر مکان‌ها بشناسد؛ به طوری که آن محل شخصیتی مستقل و بی نظیر و یا حداقل مخصوص به خود را دارا شود (لینچ، ۱۳۷۶، ۱۶۸). معنی هویت هر محل، علاوه بر شکل و کیفیت فضایی، به فرهنگ، منش، موقعیت و تجربه مشاهده‌گر نیز بستگی دارد. به همین دلیل، معنی یک مکان خاص برای مشاهده‌گران مختلف، متفاوت است (همان، ۱۶۷). در بعد اجتماعی، هویت بیانگر اشتراک در باورها، ارزش‌ها، هنجارها و منافعی است که فرد را با دیگران پیوند می‌دهد (مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، ۱۳۸۴، ۳۸۲). گیدنز در یکی از آخرین نقطه نظرهای جامعه‌شناسانه و روان شناسانه خود، معتقد است هویت (مکان) در واقع همان چیزی است که فرد (چنانکه در اصلاح خودآگاهی آمده است) به آن آگاهی دارد. مفهومی که به معنای تداوم فرد در زمان و مکان می‌باشد (گیدنز، ۱۳۸۷، ۸۲-۸۱). بنابراین، هویت روستا عینیتی است توأم با ذهنیت. عینیت از آن نظر که بخشی از هویت، وابسته به یک سری عناصر و نمایه‌های بیرونی و ظاهری است که دیده می‌شوند و ذهنیت از آن سو که بخشی از هویت در ذهن ساکنان شکل گرفته و در خاطره، احساس، تداعی‌ها و ارزش‌ها متبلور می‌شود. از این رو در پژوهش حاضر به دنبال ارتقای این هویت از طریق ایجاد المان و نشانه‌ها در سطح روستای قلات هستیم.

بیان مسئله

امروز روستاییان -به‌ویژه نسل‌های جوان- تا حدی زیادی قبول ندارند که در زمره هویت روستایی دسته‌بندی شوند. این نگرش و تعریف از "خویشتن" است که امروز روستاها را به سمت فراموشی کامل هویت روستایی می‌برد. سال‌های زیادی از ورود مدرنیته به کشور نمی‌گذرد. در این سال‌ها عناصر و مظاهر مدرن شدن وارد زندگی مردم شده و بخش زیادی از جوانب فرهنگی را تحت تأثیر خود قرار داده است.

در دهه‌های اخیر با رشد و پیشرفت تکنولوژی ورود مدرنیزاسیون به جوامع، روستاها در اغلب نقاط جهان و ایران تغییرات زیادی را پشت سر گذاشته و چهره نوظهوری یافته است. شکل معماری روستایی، استفاده از مصالح جدید برای احداث بنا، فرهنگ روستایی، اقتصاد روستا و موارد دیگر مثل هویت روستایی دستخوش تغییر و تحولات بسیاری شده است. این روند در روستاهای ایران کم‌وبیش یافت می‌شود. یکی از استان‌هایی که به نظر می‌رسد به صورت تقریباً گسترده‌ای در معرض این تغییرات قرار گرفته، فارس است. روستاهای استان فارس تا حد زیادی دیگر ویژگی‌های اصیل روستایی را دارا نیستند و بسیار سریع به سمت الگوی نوینی از روستا پیش می‌روند؛ به طوری که به نظر می‌رسد فرایند دور شدن از فرهنگ و سبک زندگی روستایی همچون زبان، پوشش، هنر و موسیقی، تغذیه، آداب و رسوم، خلق و خوی، منش و غیره در روستاهای فارس شدید است. تعریف ذهنی از خویشتن، فرد روستایی را وادار می‌سازد تا با سعی در پاک کردن صورت‌های هویتی روستایی خود را بیش‌ازپیش به هویت شهری نزدیک سازد. در امر هویت نیز آنچه بیشتر در مراحل آغازین مورد شبیه‌سازی قرار می‌گیرد، ظواهر و صورت‌هاست. به همین دلیل روستاییان هر چه بیشتر سعی می‌کنند ظواهر زندگی خود اعم از پوشاک، سبک تغذیه، معماری، و ... را از حالت سنتی خارج کرده و به نظام صورت‌بندی شهری نزدیک سازند. چه بسا در این کار تا حدی افراط نیز انجام داده و بسی از شهریان پیشی گیرند. در روستای قلات نیز موارد فوق دیده می‌شود که ضرورت توجه به آن و تلاش برای حفظ و ارتقای هویت روستایی ساکنان آن را ایجاب می‌کند. به منظور ارتقای هویت روستایی ساکنان این روستا توجه به مفاخر آن در قالب المان و نشانه‌ها در سطح روستا می‌تواند کارگشا باشد، بحثی که این پژوهش به دنبال تحلیل آن است.

پیشینه پژوهش

عمده مطالعات انجام گرفته در رابطه با هویت و بالاحص المان‌ها در حیطه شهرها انجام شده و مطالعات اندکی در روستاها صورت گرفته است. در اینجا به برخی از این مطالعات می‌پردازیم. مبهوت و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای با تأثیرگذاری المان‌های شهری بر هویت فضاهای شهری عنوان می‌کند که هویت در هر جامعه، نشان از فرهنگ آن جامعه است و فضاهایی همساز با هویت شهری موجب آرامش، امنیت و مشارکت شهروندان می‌شود. فضاهای شهری محل تعاملات اجتماعی است و این تعاملات در مکان‌هایی دیده می‌شود که برای شهروندان حس امنیت و حس تعلق را فراهم نمایند. وجود المان‌های شاخص علاوه بر زیبایی، کیفیت فضا را ارتقا می‌دهد و این کیفیت است که بر ذهن انسان نقش می‌بندد و بر حس مکان و خاطرات جمعی شهروندان تأثیر می‌گذارد. لذا طراحان شهری باید در فضاهای شهری، المان‌هایی را استفاده کنند که سبب انتقال هویت شهری در اذهان شود که به رضایتمندی شهروندان و بهبود کیفیت محیط شهری کمک می‌کند. تختی و همکاران (۱۳۸۵)، در پژوهشی تحت عنوان تقویت هویت در شهرهای جدید (مطالعه موردی: نوشهر پردیس) این شهر را خوابگاهی بزرگ معرفی کرده‌اند که این امر باعث شده ساکنین خود را به صورت دائم ساکن شهر پردیس ندانسته و سکونت موقت در شهر داشته باشند که این عامل، خود از دل‌بستگی ساکنین به شهر جلوگیری می‌کند. وارثی و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان بررسی و تحلیل مؤلفه‌های هویت شهری و رابطه آن با میزان تعلق مکانی ساکنین شهرهای جدید، هویت شهرهای جدید را به مثابه مهم‌ترین مسئله این گونه از شهرها، با نمونه موردی

شهر گلبهار مورد بررسی قرار داده‌اند. در این پژوهش براساس مطالعات پرسشنامه‌ای چنین نتیجه حاصل شده است که مؤلفه‌های هویت‌بخش در شهر گلبهار ضعیف است و همچنین نگارندگان به نوعی از همبستگی متوسط و مستقیم بین، مدت زمان سکونت، مؤلفه‌های هویت‌بخش شهری و احساس تعلق مکانی معتقدند. رسول ربانی خواسگانی و همکاران (۱۳۸۹)، در مطالعه‌ای با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر هویت اجتماعی شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر پردیس تهران) بر این اعتقادند که میزان هویت اجتماعی شهری برحسب متغیرهای نوع منزل مسکونی، قومیت و تحصیلات افراد متفاوت است که متغیر خدمات و فعالیت‌های تولیدی بیشترین تأثیر بر میزان هویت اجتماعی در شهر جدید پردیس را داراست، در درجه بعد، فضای اجتماعی، فرهنگی و جغرافیایی و بالاخره متغیرهای امنیت عاطفی و روانی شهروندان وجود راه‌های ارتباطی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر هویت اجتماعی ساکنان داشته‌اند. اوگورا و همکاران (۲۰۰۲) تلاش کردند تا ویژگی‌های قالب مدرن (فیلیپینو) که توسط معماران پیشرو پس از جنگ جهانی دوم معرفی شده است را شفاف‌سازی کنند. آن‌ها دریافتند که یکی از مهم‌ترین تجلی‌های قالب‌های داخلی، سهمیه مشخصی از اشکال سنتی است. دنبال کردن معماری به‌عنوان محصول فرهنگ فیلیپینو به منظور غنی‌سازی فرهنگ فیلیپینو یکی از مهم‌ترین چالش‌های معماری و همچنین برآوردن انتظارات تاکنون بوده است. بنابراین در برخورد با شهرها توجه به هویت آن‌ها در قالب اصول معماری ضروری است. الششتاوی و همکاران (۲۰۰۰) بحث کرده‌اند که شهرهای جهان سوم به‌ویژه آن‌هایی که به رشد شتابان در دو دهه گذشته تمایل داشته‌اند، به سمت مدل همزیستی که نیروهای مدرن‌سازی و تغییر (جهانی‌شدن) را در نظر می‌گیرند، حرکت کرده‌اند. نیل (۲۰۰۴) در کتابی به بررسی برنامه‌ریزی شهری و هویت فرهنگی پرداخته است. نگارنده در فصول مختلف کتاب خود به بررسی مباحث مختلفی نظیر شناخت مکان، برنامه‌ریزی شهری و هویت فرهنگی در مکان‌های مختلف، می‌پردازد. در این کتاب آمده است هویت براساس نژاد، جنسیت، تمایلات و ناتوانی‌ها شکل می‌گیرد. به‌عنوان مثال در میان طبقات مختلف برش ایجاد می‌کند. لیم (۲۰۰۴) رابطه هنر، معماری و هویت را در سنگاپور مورد بررسی قرار داده است. در این مطالعه آمده است که در سنگاپور معماری به مقدار زیادی به منظور انعکاس حقایق نظیر تضارب‌های فرهنگی، ارزش‌ها و الگوی زندگی تغییر شکل یافته و بعضاً "یکپارچه شده است. ماهقوب (۲۰۰۴) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه میان بروز هویت فرهنگی و معماری در کشور کویت پرداخته است. و نشان می‌دهد که این دو با یک دیگر رابطه‌ای معنا دار دارند.

اهداف پژوهش

بررسی نقش المان و نشانه‌ها در ارتقای هویت روستایی ساکنان روستای قلات

شناسایی مهم‌ترین شاخص‌ها در تعیین نوع المان و نشانه‌ها در سطح روستا

فرضیه پژوهش

به نظر می‌رسد ایجاد المان و نشانه‌ها در سطح روستا می‌تواند در ارتقا هویت روستایی ساکنان قلات نقش مؤثر داشته باشد.

روش انجام پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش اسنادی و میدانی - پیمایشی بوده است. روش این پژوهش براساس هدف کاربردی و براساس ماهیت توصیفی-تحلیلی است. در روش اسنادی تکنیک کار شامل فیش برداری، سوابق آماری و دیدگاه‌ها و نظریات مختلف مربوط به موضوع پژوهش بوده که با مراجعه به کتابخانه‌ها، نمایه‌ها و آرشیو سازمان‌های مختلف به دست آمده است. در روش میدانی بنا به ماهیت موضوع از پرسشنامه استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل نتایج از نرم‌افزار آماری SPSS و آزمون تی تک نمونه‌ای و کای مربع استفاده شده است. در پژوهش حاضر نمونه‌گیری با استفاده از روش تصادفی انجام شد و براساس معادله کوکران حجم نمونه آماری ۳۴۱ است.

معرفی منطقه مورد مطالعه

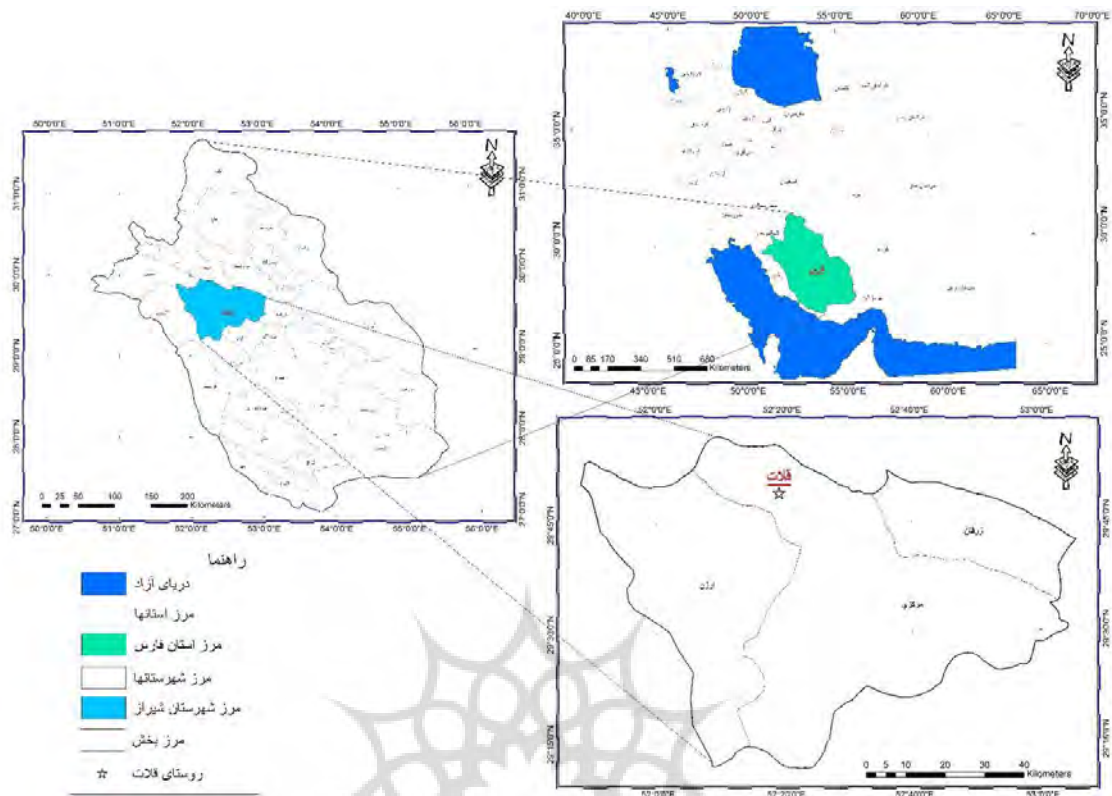
روستای قلات با وسعت ۳۵۹۷/۴ هکتار در دهستان دراک بخش مرکزی شهرستان شیراز و ۳۶ کیلومتری شمال غرب شهر شیراز قرار گرفته است (طرح هادی، ۱۳۹۰). این روستا در موقعیت جغرافیایی ۵۲ درجه و ۱۸ دقیقه شرقی و ۲۹ درجه و ۴ دقیقه شمالی واقع شده است (شکل ۱). جمعیت روستا از سال ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۲ دارای نوسان بوده که اطلاعات جمعیتی موجود براساس آمار خانه بهداشت روستا در جدول ۱ ارائه شده است. براین اساس روستای قلات در حال حاضر دارای ۲۹۸۸ نفر جمعیت است که در ۸۲۷ خانوار جای گرفته‌اند (خانه بهداشت، ۱۳۹۲).

جدول (۱): آمار جمعیتی روستای قلات

ردیف	سال	جمعیت
۱	۱۳۴۵	۲۶۴۶
۲	۱۳۵۵	۱۸۹۱
۳	۱۳۶۵	۱۹۴۵
۴	۱۳۷۵	۲۰۷۲
۵	۱۳۸۵	۲۱۸۸
۶	۱۳۹۰	۲۵۶۷
۷	۱۳۹۲	۲۹۸۸

(منبع: خانه بهداشت روستای قلات، ۱۳۹۲)

روستای قلات به‌عنوان یک روستای تاریخی-تفریحی قدمتی طولانی دارد، به‌طوری‌که برخی متون تاریخی قدمت آن را به اوایل قرن هفتم هجری قمری می‌دانند. مردم این روستا عمدتاً مسلمان و شیعه مذهب هستند. اما اقلیتی از مسیحیان و زرتشتیان نیز در این روستا دیده می‌شود. فعالیت عمده آن‌ها کشاورزی، باغداری و دامداری است. هسته اولیه این روستا در قسمت جنوب غربی قرار دارد که کلیسای مخروبه در آن گویای قدمت ۲۵۰ تا ۴۰۰ ساله آن است. به مرور زمان و با افزایش جمعیت روستا و فرسودگی بافت قدیمی، روستائیان از قلعه خارج و در زمین‌های اطراف سکونت یافتند (بازدیدهای نگارنده، ۱۳۹۴).

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی و سیاسی روستای قلات

یافته‌های تحقیق

در این بخش ابتدا وضع موجود روستا در ارتباط با کاربری اراضی و سطح کیفیت بناها به صورت اجمالی بررسی شده و در ادامه به تحلیل نظرات ساکنان در رابطه با عوامل مؤثر در ارتقای هویت آن‌ها براساس ایجاد المان‌ها و نشانه‌ها پرداخته می‌شود.

وضعیت موجود کاربری اراضی

سطح کاربردی مسکونی در روستای قلات ۲۳۱۳ مترمربع است که ۳۰/۲ درصد کل محدوده مطالعاتی را به خود اختصاص داده است. محدوده مطالعاتی روستای قلات ۷۶۶۱۱۰ مترمربع وسعت دارد و سعی شده دربرگیرنده سطوح مسکونی و عمومی مربوط به روستا باشد که در یک محدوده جا می‌گیرند. با احتساب ۳۳۹۶ نفر جمعیت روستا در این سال (۱۳۹۱) سرانه کاربری مسکونی روستای قلات ۷۹ مترمربع خواهد بود. علاوه بر این ۹۲۲۰ مترمربع فضای مسکونی در حال ساخت در روستا وجود دارد که ۱/۲ درصد کل محدوده مطالعاتی است و ۳/۱۵ مترمربع سرانه مسکونی روستا را افزایش خواهد داد. فضاهای آموزشی روستای قلات در مجموع ۲۲۷۴۰ مترمربع مساحت دارند که ۲/۸۶ درصد محدوده مطالعاتی را شامل می‌شود. سرانه فضای آموزشی روستا ۷/۷۷ مترمربع است که مجتمع آموزشی و فرهنگی قلات بزرگ‌ترین فضای آموزشی روستا محسوب می‌شود. این مجتمع آموزشی به روستاهای اطراف نیز خدمات آموزشی ارائه می‌دهد. کاربری ورزشی روستا شامل زمین فوتبال است که در ابتدای

ورود به روستا و در کنار جاده ارتباطی قلات - شیراز قرار دارد. مساحت فضای ورزشی روستا (زمین فوتبال) ۷۷۰۰ مترمربع است که ۱ درصد محدوده مطالعاتی است. سرانه کاربری ورزشی روستا ۲/۶۳ مترمربع است. این دسته از کاربری‌های محدوده مطالعاتی روستا با ۱۳۴۸۰ مترمربع مساحت شامل ۶۴۰ مترمربع فضای بهداشتی و ۷۰۰ مترمربع کاربری درمانی است. این کاربری‌ها ۰/۱۷ درصد از کل محدوده روستا را به خود اختصاص داده‌اند. سرانه کاربری بهداشتی روستا ۰/۲۲ مترمربع و سرانه فضای درمانی آن ۰/۲۴ مترمربع است. مساحت کاربری‌های تجاری روستای قلات ۳۸۶۵ مترمربع است که ۰/۵ درصد از کل محدوده مطالعاتی را شامل می‌شود. سرانه کاربری تجاری روستا ۱/۳۲ مترمربع است و شامل چند مغازه می‌شود که به‌طور پراکنده در کنار مسیرهای ارتباطی اصلی مستقر شده‌اند.

وضعیت کیفیت ساختمان‌های روستا

در برداشته‌ها و مطالعات میدانی به منظور آگاهی از وضعیت و کیفیت ساختمان‌های روستای قلات، ساختمان‌ها از نظر کیفیت به نوساز، سالم، قابل استفاده در حال ساخت، مخروبه و تخریبی تقسیم شدند. بناهای نوساز بیشتر در نیمه شرقی بافت جدید مستقر هستند و فضاهای دولتی مانند مدارس و مسجد جدید روستا را نیز دربرمی‌گیرد. بناهای سالم به ساختمان‌هایی اطلاق می‌گردد که بیش از ۵ سال از عمر آن‌ها می‌گذرد و سالم و سرپا هستند و بدون آنکه نیاز به تعمیر داشته باشد، قابل سکونت هستند. این بناها در کل بافت جدید روستا پراکنده می‌باشند. فضاهای قابل استفاده که بخش عمده روستا را شامل می‌شوند، بناهایی هستند که یا نیاز به مرمت دارند، مانند بناهای داخل بافت قدیم و یا با رعایت استانداردها و با استفاده از مصالح مرغوب ساخته نشده‌اند. بناهای قابل استفاده به‌طور عمده در روستای قدیم و در نیمه غربی بافت جدید روستا قرار دارند. بناهای تخریبی نیز در محدوده بافت روستای قدیم قرار دارند.

تحلیل نظرات ساکنان

در این بخش ابتدا به بررسی ابعاد هویت روستایی بین ساکنان پرداخته و در ادامه نقش هریک از ابعاد در ارتقای میزان هویت ساکنان در نتیجه تأثیر ایجاد المان و نشانه‌ها ارائه می‌گردد. جدول ۲ نظرات ساکنین را در ارتباط با هویت کلی روستای قلات نشان می‌دهد. در این ارتباط سابقه تاریخی، وجود آثار باستانی، وجود آب‌وهوای مناسب وجود اراضی مناسب برای کشاورزی در سطح روستا مطرح گردید. ساکنان بر این باورند که روستای قلات را به خاطر وجود آب‌وهوای مناسب در وهله اول دوست دارند و مسافرانی نیز که به این روستا می‌آیند نیز بر این ویژگی تأکید دارند.

جدول (۲): میزان آزمون خی دو برای عناصر هویت بخش در روستای قلات

ردیف	عناصر هویت بخش	فراوانی قابل مشاهده	فراوانی قابل انتظار	سطح اطمینان
۱	سابقه تاریخی طولانی	۱۳۷		
۲	وجود آثار باستانی	۳۰	۶۸۲	۰/۰۰۰
۳	وجود آب‌وهوای مناسب	۱۵۳		
۴	وجود اراضی مناسب کشاورزی	۱۲		

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۳ میزان آزمون تی را برای ایجاد المان در سطح روستا با الهام گیری از طبیعت روستا و نقش آن در ارتقای هویت روستایی ساکنان از این طریق نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود ساکنان بر این باورند که ایجاد

المان‌هایی با رنگ و بوی طبیعت روستا می‌تواند در هویت‌بخشی آن‌ها تأثیر داشته باشد (۴/۱۲). این المان‌ها می‌تواند برگرفته از خصوصیات اقلیمی، اکولوژیکی باشد و حس قرارگیری در طبیعتی منحصر به فرد را القا کند.

جدول (۳): مقدار آزمون تی برای عنصر هویت‌بخش المان‌های طبیعی-اکولوژیکی

تعداد	میانگین محاسبه شده	مقدار تی	سطح اطمینان
۳۴۱	۴/۱۲	۲۳/۹۵	۰/۰۰۰
درجه آزادی	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	مقدار ثابت
۳۴۰	۱/۰۳	۱/۲۲	۳

منبع: یافته‌های پژوهش

ایجاد المان‌هایی نشأت گرفته از تاریخ روستا، آداب و رسوم مردمان آن، آیین‌های مذهبی و جشن‌های ملی می‌تواند بعد اجتماعی-فرهنگی هویت روستایی را مدنظر قرار دهد. نتایج جدول ۴ حاکی از آن است که احداث المان‌هایی که یادآور تاریخ، آداب و رسوم، آیین‌های مذهبی و جشن‌های ملی است می‌تواند بر هویت روستایی ساکنان را از طریق بعد اجتماعی-فرهنگی ارتقا دهد.

جدول (۴): مقدار آزمون تی برای عنصر هویت‌بخش المان‌های اجتماعی-فرهنگی

تعداد	میانگین محاسبه شده	مقدار تی	سطح اطمینان
۳۴۱	۳/۳۵	۱۰/۹۳	۰/۰۰۰
درجه آزادی	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	مقدار ثابت
۳۴۰	۰/۲۸	۰/۴۱	۳

منبع: یافته‌های پژوهش

کارکردهای یک مکان در ساخت هویت خاص آن مکان و تمایز مکان از دیگر مکان‌ها نقش تأثیری گذاری دارد. یکی از این کارکردها، کارکرد اقتصادی است. وجود مشاغل خاص، راه درآمد خاص و شرایط استراتژیک اقتصادی خاص همگی بر این مهم تأثیر دارند. با توجه به وجود مشاغل مانند کشاورزی، دامداری و گیوه‌بافی که سابقه طولانی دارند بعد اقتصادی و توجه به المان‌هایی در این رابطه مورد توجه قرار گرفت. نتایج در این راستا نشان داد که با احداث المان‌هایی در زمینه اقتصادی (۳/۳۵) می‌توان در ارتقای هویت روستایی ساکنان نقش مؤثر داشت.

جدول (۵): مقدار آزمون تی برای عنصر هویت‌بخش المان‌های اقتصادی

تعداد	میانگین محاسبه شده	مقدار تی	سطح اطمینان
۳۴۱	۳/۴۵	۱۱/۹۳	۰/۰۰۰
درجه آزادی	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	مقدار ثابت
۳۴۰	۰/۱۹	۰/۵	۳

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶ مقدار آزمون تی را برای عنصر هویت‌بخشی المان‌های نشأت گرفته از ویژگی‌های کالبدی-فضایی نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود مقدار میانگین محاسبه شده (۴/۳۱) بیشتر از میانگین ثابت (۳) است که نشان از تأثیر دار بودن استفاده از ویژگی‌های کالبدی-فضایی در ایجاد المان‌های روستایی به منظور ارتقای هویت ساکنین است.

جدول (۶): مقدار آزمون تی برای عنصر هویت‌بخشی المان‌های کالبدی-فضایی

تعداد	میانگین محاسبه شده	مقدار تی	سطح اطمینان
۳۴۱	۴/۳۱	۳۹/۰۲	۰/۰۰۰
درجه آزادی	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	مقدار ثابت
۳۴۰	۱/۲	۱/۳	۳

منبع: یافته‌های پژوهش

همچنین نتایج آزمون خی دو به منظور اولویت بندی موثرترین بعد و نقش آن در ارتقا هویت روستایی روستای قلات نشان داد که ایجاد المان‌های نشات گرفته از ویژگی‌ها و خصوصیات اجتماعی و اقتصادی در سطح روستا می‌تواند بیشترین تأثیر را در ارتقا هویت ساکنین روستای قلات داشته باشد. این بعد در واقع بیشتر دربرگیرنده مسائل مذهبی، جشن‌های ملی، آداب و رسوم و ارزش‌های اجتماعی است.

جدول (۷): نتایج آزمون خی دو در اولویت بندی نوع المان‌های مؤثر در ارتقا هویت ساکنان روستای قلات

بعد طبیعی-اکولوژیکی	بعد اقتصادی	بعد اجتماعی-فرهنگی	بعد کالبدی-فضایی
۲۹۳/۹۴۱	۲۱۸/۰۸۵	۳۲۸/۰۲۱	۲۰۷/۶۶۹
۴	۷	۷	۷
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

از طرفی نیز المان‌های نشات گرفته از ابعاد کالبدی-فضایی روستا نسبت به ابعاد طبیعی-اکولوژیکی و تاریخی در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

نتیجه‌گیری

هویت، واحدی است که شخص می‌تواند یک مکان را به‌عنوان مکانی متمایز از سایر مکان‌ها شناخته و باز شناسایی کند. به دلیل قرار گرفتن نشانه‌ها برپایه تاریخ، فرهنگ، آداب و رسوم و زمینه، نشانه‌ها در شهر بیانگر هویت شهر و در روستا بیانگر هویت روستا هستند. نشانه‌ها و المان‌ها در زندگی روزمره افراد نقش مهمی ایفا می‌کنند و با وجود خود در محیط روستایی ضمن بیان معنای خود به بیان هویت یک روستا می‌پردازد و چون به دفعات در طول یک زمان طولانی در اذهان تکرار می‌شود. از این رو این نشانه خود را در ذهن انسان تثبیت می‌کند. به مرور زمان و با مهاجرت از روستا به شهر بسیاری از فضاهای روستایی از رونق افتاده و بسیاری از المان‌ها که روزگاری در هویت‌بخشی نقش بسزایی داشته‌اند روبه‌زوال رفته‌اند. مردم روستای قلات به‌عنوان یک روستای تاریخی با جاذبه‌های طبیعی همواره با نمادها و المان‌ها آشنا بوده‌اند. در این پژوهش با توجه به اهمیت روستای قلات به بررسی نقش المان‌ها در ارتقای هویت ساکنین پرداخته شد. نتایج در این زمینه نشان داد که دلیل اصلی علاقه ساکنین به روستا و اهمیت ویژه آن در وجود آب و هوایی مناسب است. پارامتر و عنصری که هویت روستای قلات محسوب می‌شود و بسیاری از افراد در داخل و خارج روستا را به خاطر آن می‌شناسند. از طرفی نتایج در رابطه با نقش المان‌های شهری در ارتقا هویت ساکنین روستا در ابعاد مختلف نشان داد که المان‌های نشات گرفته از هریک از ابعاد طبیعی-اکولوژیکی (۴/۱۲)، اجتماعی-فرهنگی (۳/۳۵)، اقتصادی (۳/۴۵) و کالبدی-فضایی (۴/۳۱) بر ارتقا هویت ساکنین مؤثر است. اما بیشترین تأثیر را براساس نتایج آزمون خی دو بعد اجتماعی-فرهنگی دارد.

منابع

- تختی، بیتا ویدا، وثوقی، (۱۳۸۵)، تقویت هویت در شهرهای جدید، مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، تهران.
- ربانی خوراسگانی، رسول و سمیه، کرمی زاده اردکانی و جواد نظری (۱۳۸۹)، بررسی عوامل مؤثر بر هویت اجتماعی شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر پردیس تهران)، نشریه مطالعات ملی، سال یازدهم، شماره ۴۳.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷)، تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان، نشر نی، تهران.

- معین، محمد (۱۳۷۱)، فرهنگ شش جلدی فارسی معین، جلد چهارم، انتشارات امیرکبیر، تهران.
- مبهوت، محمدرضا، منتظری، زهرا و طوسیان، حدیثه، (۱۳۹۲)، تأثیرگذاری المان‌های شهری بر هویت فضای شهری، هشتمین سمپوزیوم معماری و شهرسازی و توسعه پایدار، موسسه آموزش عالی خاوران، مشهد. دی ماه.
- طرح هادی (۱۳۹۰)، روستای قلات.
- خانه بهداشت (۱۳۹۲)، روستای قلات.
- لینچ، کوین (۱۳۷۶)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، تهران، انتشارات تهران.
- مجموعه مقالات هویت شهرهای جدید (۱۳۸۴)، انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید، چاپ اول، تهران.
- وارثی حمیدرضا، فائدرحمتی صفر و باستانی‌فرایمان (۱۳۸۹)، بررسی اثرات توزیع خدمات شهری در عدم تعادل فضایی جمعیت مطالعه موردی: مناطق شهر اصفهان، جغرافیا و توسعه، شماره ۹: ۹۱-۱
- W.Lim. (2004). Architecture, Art, Identity: is there life in Singapore after tabula rasa? In identity research papers: architecture and identity (Sponsored by Volks Wagen Stiftung and Berlin University of Technology).
- Ogural et al. (2002). Modern Architecture in the Philippines and the quest for Filipino style. Journal of Asian Architecture and building engineering. 238. pp. 233-238.
- Y.el-SHeshtawy et al. (2000). Sustainable Urban Development in an age of globalization: towards a co- existence modeling dubal. UAE. IAPS 16.
- Mohgove, Yasser (2007), Architecture and the expression of culture identity in Kuwait. The Journal of Architecture 12:2, 165-182.
- Neil, W.J.V (2004), Culture identity rout ledge publication.